

Marian Pastuszko

Uprawnienie i obowiązki biskupa oraz prezbitera co do udzielania sakramentu bierzmowania (kanony 882, 888)

Kieleckie Studia Teologiczne 3, 415-445

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. Marian Pastuszko – Kielce

UPRAWNIENIE I OBOWIĄZEK BISKUPA ORAZ PREZBITERA CO DO UDZIELANIA SAKRAMENTU BIERZMOWANIA (KANONY 882–888)

Szafarstwo sakramentu bierzmowania to główny problem tego sakramentu. Wykażemy to na podstawie rozłożenia kanonów w tym tytule (II). Zauważmy najpierw, że na temat sakramentu bierzmowania mamy 18 kanonów. Z tych 18 kanonów aż siedem zawiera normy dotyczące szafarza sakramentu bierzmowania (882–888) w rozdziale II. Żaden inny rozdział nie liczy tylu kanonów. W rozdziale I na temat sprawowania sakramentu bierzmowania mamy tylko dwa kanony (880–881). W rozdziale III o przyjmujących sakrament bierzmowania są trzy kanony (889–891). Rozdział IV poświęcony świadkom bierzmowania liczy dwa kanony (892–893). W rozdziale V znajdują się trzy kanony (894–896).

Pisząc o szafarstwie sakramentu bierzmowania, opracujemy dwa tematy, mianowicie: 1. Biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania – jego uprawnienie i obowiązek udzielania bierzmowania. 2. Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania – jego uprawnienie i obowiązek bierzmowania.

1. Biskup jest zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania (kan. 882)

Przed Soborem Watykańskim II (1962–1965), w czasie jego trwania, a także w ciągu kilkunastu następnych lat, wiele mówiono i pisano o tym, że biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania jest *minister originarius (naturalis)*. Jednak Schematy Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1980 (kan. 836) i z 1982 r. (kan. 882), a także obowiązującego kan. 882 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., powracają do używanego od czasu papieża Eugeniusza IV (1439–1445) określenia biskupa jako szafarza sakramentu bierzmowania, mianowicie że jest on *minister ordinarius* (zwyczajny)¹.

¹ Zob. *Biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania*, „Prawo Kanoniczne”, 23 (1980), nr 1–2, s. 172.

Kanon 882 obecnego Kodeksu, inaczej niż to czynił kan. 782 § 1 KPK z 1917 r., nie podkreśla, że tylko biskupi są zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania. I słusznie, ponieważ nie wymieniając poza biskupami nikogo innego jako sprawującego tę funkcję w określony sposób, mówi przez to samo, że tylko biskupi są zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania.

Co to znaczy, iż biskupi są zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania? Z tradycji, a szczególnie z ksiąg liturgicznych Kościoła wschodniego i zachodniego wiadomo, że przez włożenie rąk i słowa święceń udzielana jest biskupom łaska Ducha Świętego i wyciskane w nich święte znamię tak, że w szczególny sposób przejmują oni rolę samego Chrystusa Mistrza, Pasterza i Kapłana, działając w Jego zastępstwie (*in persona Christi*: LG 21).

Wkładanie na ochrzczonych rąk, by im udzielić Ducha Świętego, praktykowane już od czasów apostoelskich, z czasem zostało nazwane bierzmowaniem². Sakrament ten udzielany przez biskupów jest zawsze ważny. Dlatego też do biskupa bierzmującego nie ma zastosowania kanon 144, w którym jest uzupełnienie uprawnienia w przypadku błędu powszechnego lub wątpliwości pozytywnej.

Biskupów nie można pozbawić uprawnienia do bierzmowania nawet w przypadku, gdyby prowadzili życie na sposób wiernych świeckich, czy też popadli w jakieś kary kościelne. Uprawnienie do udzielania bierzmowania przysługujące biskupom nie jest również ograniczone do terenów, na których są oni pasterzami. Taka sytuacja w przypadku bierzmowania ma w Kościele miejsce jedynie w odniesieniu do ordynariuszy. Dlatego też tylko ich nazywamy zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania.

Jeśli zaś sami biskupi są zwyczajnymi i jakby naturalnymi szafarzami sakramentu bierzmowania, oznacza to, że przede wszystkim oni mają tego sakramentu udzielać. Przemawiają za tym również racje teologiczne, gdyż wówczas wyraźniej ukazuje się związek tego sakramentu z pierwszym zesłaniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy. W owym dniu Duch Święty zstąpił na apostołów, którzy przez włożenie rąk przekazywali Go ochrzczonym, by włączać ich do pierwszej wspólnoty chrześcijan w Jerozolimie. Obecnie zaś biskup, głowa Kościoła lokalnego, jednoczy wybierzmowanych ze sobą i z diecezją, zaś przez diecezję, z Kościołem powszechnym. Otrzymanie Ducha Świętego przez posługę biskupa wyraźniej wskazuje bierzmowanemu, że jego zadaniem będzie teraz dawanie świadectwa Chrystusowi Panu wśród ludzi.

Z tego, co dotychczas powiedzieliśmy, wynika, że biskup, jakkolwiek w kanonie 882 nazywa się go *ordinarius minister*, jest też równocześnie *originarius minister* w odniesieniu do sakramentu bierzmowania. Określenia te zresztą nie wykluczają się nawzajem w ten sposób, by nazywając biskupa *minister ordinarius*, nie można go było nazwać *minister originarius*. Istnieje jeszcze jedna racja, która pozwala nazywać biskupa *originarius minister* sakramentu

² *Obrzędy sakramentu bierzmowania*, „Prawo Kanoniczne”, 25 (1981), nr 3–4, s. 163.

bierzmowania, mianowicie Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* nr 26 nazywa biskupów jako szafarzy bierzmowania właśnie *originarii ministri*. Jeśli zaś Sobór Watykański II użył tego określenia, to wolno posługiwać się nim wszystkim innym.

2. Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania (kan. 883 nr 1–3)

Z „*Communicationes*” 3 (1971), nr 2 wiemy, iż od początku zamierzano, ustalając normy na temat szafarza bierzmowania w § 1, stwierdzić, iż zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup, zaś w § 2 dodawać: „nadzwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest prezbiter, który otrzymał takie uprawnienie na mocy prawa powszechnego albo też specjalnego indultu kompetentnej władzy”. Zaraz też myślano, żeby samo prawo (*ipso iure*) przyznawało uprawnienie do bierzmowania. Zaproponowano, żeby przyznać szersze uprawnienie, jeśli chodzi o bierzmowanie zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci. Prezbiter, który ma uprawnienie bierzmowania z prawa powszechnego lub z indultu, jest „nadzwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania”. Może on bierzmować na swoim terytorium wszystkich, którzy, mu zostaną przedstawieni przez swojego proboszcza. Zaś poza terenem prezbiter bierzmuje nieważnie. Prezbiter, który ma uprawnienie do bierzmowania, ma też obowiązek bierzmowania.

W Schemacie Prawa na temat Sakramentów z 1975 r. w kan. 41 (kan. 782 § 1 KPK z 1917 r.) ustala się, iż ważnie udziela sakramentu bierzmowania prezbiter, który ma takie uprawnienie z prawa powszechnego lub nadania jemu osobiście. Według kan. 42 (kan. 782 § 3 KPK z 1917 r.) z prawa powszechnego bierzmowania będą mogli udzielać:

1. Ci, którzy zrównani są z biskupem diecezjalnym, ale tylko na swoim terytorium.
2. W stosunku do zagrożonego niebezpieczeństwem śmierci, proboszcz, a jeśli ma on przeszkodę co do udzielania bierzmowania, to jakkolwiek prezbiter.
3. Prezbiter może udzielić bierzmowania osobie dorosłej, gdy ją chrzci albo przyjmuje do pełnej jedności z Kościołem Katolickim.

W dyskusji nad tym tekstem pamiętano, iż *Pontyfikał Rzymski* z 1973 r. Pawła VI przyznał prezbiterom pewne uprawnienie do bierzmowania i, ponieważ prezbiterzy korzystają z tego uprawnienia, nie będzie łatwo je wycofać. Zamiast wyrazu *territorium* postanowiono użyć wyrazu *ditio*. Poza tym zwrócono uwagę, by nie mówić o dorosłym, ale o tym, kto wychodzi ze stanu dzieciństwa. Chodzi też o to, by chrzest został zlecony przez biskupa (*de mandato*

episcopi). Była też propozycja, żeby prezbiter mógł bierzmować nupturientów, jednak nie została przyjęta, ponieważ asystować przy zawieraniu małżeństwa może diakon, który nie powinien mieć uprawnienia do bierzmowania. Ostatecznie ustalono tekst kanonu.

Z mocy prawa mogą bierzmować 1. na ich terytorium ci, którzy zrównani są z biskupem diecezjalnym. 2. Ci, którzy z racji swojego urzędu albo na zlecenie biskupa, udzielają chrztu osobie wyrastającej z dzieciństwa albo osobę ochrzczoneą przyjmują do jedności z Kościołem Katolickim. 3. W stosunku do osoby zagrożonej niebezpieczeństwem śmierci, proboszcz, a nawet jakikolwiek prezbiter [„Communications” 10 (1978), nr 1, p. 79].

W Schemacie Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1980 r. kan. 836 stwierdza, iż ważnie udziela sakramentu bierzmowania prezbiter, który uzyskał takie uprawnienie w prawie powszechnym albo w przypadku przyznania mu takiego uprawnienia przez kompetentną władzę. Według kan. 837 z mocy samego prawa mogą bierzmować:

1. Na ich terytorium, ci którzy zrównani są z biskupem diecezjalnym. 2. Prezbiter, który na mocy swojego urzędu udziela chrztu osobie wyrosłej z dzieciństwa albo osobę ochrzczoneą przyjmuje do jedności z Kościołem Katolickim.

Zastanawiano się, czy osoba ochrzczonea w Kościele Katolickim, która przez długi czas nie praktykowała religii i utraciła wiarę, może zostać przyjęta do Kościoła. Odpowiedziano negatywnie, powołując się na Komisję Wyjaśniającą Dekrety Soboru Watykańskiego II [AAS 72 (1980) p. 105]. 3. „Osobę zagrożoną niebezpieczeństwem śmierci może bierzmować proboszcz, a nawet jakikolwiek prezbiter”. Widzimy, że nie ma już wyrazu *territorium*, a jest *fines suae ditionis*.

Kan. 836 i kan. 837 numery 1–3 Schematu KPK z 1980 r. przyjęte zostały do Schematu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1982 r. jako kan. 882 i kan. 883 numery 1–3, a następnie do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. jako kanony 882 i 883 numery 1–3.

Jednak zanim zajmiemy się tymi kanonami 882 i 883 KPK z 1983 r., uczynimy tu dwie uwagi wstępne.

1. W kan. 782 § 2 KPK z 1917 r. zostało użyte sformułowanie *extraordinarius minister* na określenie prezbitera jako szafarza sakramentu bierzmowania. W KPK z 1983 r. jest wprawdzie mowa o prezbiterze jako szafarzu bierzmowania, lecz nie nazywa go się nadzwyczajnym szafarzem owego sakramentu. Ale z tego, że biskup jako szafarz bierzmowania w kan. 882 KPK z 1983 r. został nazwany zwyczajnym szafarzem, wolno nam wnioskować, iż prezbiter nie jest takim szafarzem bierzmowania jak biskup, tylko „nadzwyczajnym”. Poza tym, nauka prawa kanonicznego pozwala niejako uzupełnić to, co wiemy z KPK z 1983 r., i nazwać prezbitera „nadzwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania”, zwłaszcza, iż takiego określenia używamy od daw-

na. Wydaje się to bardziej stosowne, niż po prostu nazywać prezbitera niezwykłym szafarzem bierzmowania, odróżniając w ten sposób od biskupa jako szafarza zwyczajnego tego sakramentu.

2. W tym miejscu mamy na myśli tylko prezbitera, to jest mężczyznę, który otrzymał święcenia prezbiteratu, lecz nie ma święceń biskupich. Sprawowanie natomiast przez prezbitera wysokiego urzędu, np. posługi ordynariusza miejscowego, nie powoduje jego przejścia od święceń prezbiteratu do święceń biskupich. Prezbiter, który jest ordynariuszem miejscowym, nadal pozostaje prezbiterem. Otrzymanie zaś przez prezbitera święceń biskupich powoduje, że staje się on zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania. – Zgodnie z kan. 882 prezbiter może udzielać sakramentu bierzmowania albo na mocy prawa powszechnego albo na mocy udzielonego mu specjalnego uprawnienia. Każdą z tych możliwości wypadnie nam tu omówić.

2.1. Prezbiter udzielający sakramentu bierzmowania na mocy prawa powszechnego (kan. 883 numery 1–3)

Na mocy prawa powszechnego prezbiterzy mogą bierzmować w trzech przypadkach.

1. Jeśli pełnią urząd, który w prawie jest zrównany z urzędem biskupa diecezjalnego.
2. Jeśli udzielają chrztu dorosłemu na mocy swojego urzędu lub polecenia biskupa diecezjalnego, albo przyjmują ochrzczonego do pełnej jedności z Kościołem Katolickim.
3. Jeśli zachodzi potrzeba udzielenia bierzmowania zagrożonemu śmiercią, może udzielić mu bierzmowania proboszcz, a nawet każdy prezbiter.

W wymienionych przypadkach samo prawo, czyli kan. 883 Kodeksu Prawa Kanonicznego, upoważnia prezbiterów do udzielenia bierzmowania i nie potrzebują oni wówczas żadnego innego upoważnienia, np. od miejscowego biskupa diecezjalnego.

2.1.1. Prezbiter zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym (kan. 883 nr 1)

W kan. 883 nr 1 czytamy, że „mocą samego prawa uprawnienie do udzielania sakramentu bierzmowania mają (...) w granicach swego terytorium prezbiterzy, którzy są zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym”. Pytamy zatem, którzy prezbiterzy są zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym? Wspomina o nich kan. 134 § 4, ale odsyła do kan. 381 § 2, ten zaś do kan. 368. W tym ostatnim czytamy, że Kościoły partykularne, w których istnieje i z których składa się Kościół Katolicki, to przede wszystkim diecezje. Jeśli zaś nie stwierdza się czegoś innego, z diecezjami są zrównane:

1. prałatura terytorialna;
2. opactwo terytorialne;
3. wikariat apostolski;
4. prefektura apostolska;
5. administratura apostolska ustanowiona na stałe.

Stojący na czele wymienionych jednostek administracyjnych Kościoła, to jest prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostolski, prefekt apostolski i administrator apostolski ustanowiony na stałe³, mogą bierzmować na mocy kan. 883 nr 1. Czy uprawnienie takie ma jeszcze ktoś poza osobami tutaj wymienionymi?

Jeśli Stolica Apostolska nie zarządziła inaczej, w przypadku zawakowania wikariatu lub prefektury apostolskiej, rządy przejmuje prowikariusz apostolski lub proprefekt apostolski, mianowany uprzednio przez wikariusza lub prefekta apostolskiego, którzy objęli swoje urzędy (kan. 420). Prowikariusz apostolski i proprefekt apostolski, będący czasowo przełożonymi Kościoła partykularnego, to jest wikariatu lub prefektury apostolskiej (kan. 134), są więc tymi, których zrównuje się w prawie z biskupami diecezjalnymi (kan. 381 § 2) i zgodnie z kan. 883 nr 1 mogą udzielać bierzmowania.

Do zrównanych w prawie kanonicznym z biskupem diecezjalnym za dni naszych zalicza się ordynariuszy wojskowych (połowych). Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. wymienia w kan. 569 wprawdzie tylko kapelanów wojskowych, zaznaczając, że rządzą się oni specjalnymi prawami, lecz w dniu 21 kwietnia 1986 r. papież Jan Paweł II ogłosił Konstytucję apostolską *Spirituali militum curae*, według której ordynariusze wojskowi cieszą się wszystkimi prawami i obowiązkami biskupów diecezjalnych⁴. Dlatego też ordynariusze wojskowi mogą bierzmować na mocy kan. 883 nr 1.

Wokół administratora diecezji jako szafarza sakramentu bierzmowania ostatnio narosło nieco nieporozumień. *Pontyfikał Rzymski* zawierający *Obzędę Bierzmowania* wśród uprawnionych z samego prawa do udzielania sakramentu bierzmowania wymienia „wikariusza kapitulnego”⁵. Po opublikowaniu

³ Wikariusz apostolski i administrator apostolski ustanowieni na stałe zwykle mają święcenia biskupie. Jeśli tak jest, to są zwyczajnymi szafarzami bierzmowania. Nam chodzi o przypadek, kiedy nie mają święceń biskupich.

⁴ Por. AAS 78 (1986) 481–486; J. L. Gutierrez, *De ordinatus militaris nova constitutione*: „Periodica de re morali canonica liturgica”, 76 (1987), fasc. 2, p. 215. Natomiast prałaci wojskowi nie mogą uchodzić za przyrównanych do biskupa diecezjalnego. Zob. G. Ghirlanda, *De differentia praelaturam personalem inter et ordinariatum militare seu castrensem*: „Periodica”, 76 (1987), fasc. 2, s. 219–251.

⁵ *Pontificale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum suctoritate Pauli PP VI promulgatum, Ordo confirmationis*, edito typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1973. KPK z 1917 r. nazywał wikariuszem kapitulnym tego kapłana, którego KPK z 1983 r. nazywa administratorem diecezji.

Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. niektórzy autorzy twierdzili, że administrator diecezji nie został wymieniony w kan. 368 i dlatego nie jest zrównany z biskupem diecezjalnym. Konsekwentnie nie przysługuje mu uprawnienie do bierzmowania. A zatem mamy w tym przypadku do czynienia z cofnięciem uprawnienia przyznanego *Pontyfikalem Rzymskim* z 1973 r.⁶

Wydaje się, że opinia ta wynika z nie dość dokładnego odczytania kan. 368. Przede wszystkim zwróćmy uwagę na to, że administrator diecezjalny nie mógł być wspomniany w kan. 368, ponieważ wyszczególnia się tam jedynie jednostki administracyjne przyrównane w prawie do diecezji, zaś administrator diecezji jest właśnie w diecezji, a nie w jednostce administracyjnej przyrównanej do diecezji. Jednak z pominięcia go w kan. 368 wcale nie wynika, iż administrator diecezji nie jest zrównany w prawie kanonicznym z biskupem diecezjalnym. Zresztą, za tym wnioskiem przemawiają jeszcze inne argumenty.

I tak w kan. 413 i 414 jest mowa o powołaniu administratora diecezji, gdy stolica biskupia zawakuje. W kan. 421 stwierdza się z kolei, że administrator diecezji rządzi diecezją. Z kan. 427 § 1 wiemy, że administratorowi diecezji przysługują wszystkie prawa i spoczywają na nim wszystkie obowiązki, jakie ma biskup diecezjalny, z wykluczeniem tych, które z natury rzeczy lub z samego prawa są wyjęte. Nikt chyba nie powie, że udzielanie sakramentu bierzmowania przez administratora diecezji jest działaniem na szkodę przyszłego biskupa. Jeśli zaś administrator diecezji ma wszystkie prawa i wszystkie obowiązki, to dlaczego nie można go przyrównać do biskupa diecezjalnego. Byłoby to niezrozumiałe.

Racje przedstawione wyżej zyskują potwierdzenie w przepisach liturgicznych. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego dekretem z dnia 12 września 1983 r. opublikowała specjalne *Variationes in novas editiones librorum liturgicorum ad normam iuris canonici nuper promulgati introducendae*, [„Notitiae” 206 (1986), p. 548]. W tych *Variationes* mamy wszystkie zmiany, które Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego wprowadziła w różnych księgach liturgicznych, a między innymi w części *Pontykalu Rzymskiego*, która zawiera *Obrzędy Bierzmowania*. W *Ordo Confirmationis*, VII, nr 7 czytamy: „praeter episcopum facultate confirmandi ipso iure gaudent: a praelatus territorialis et abbas territorialis, vicarius apostolicus et praefectus apostolicus, administrator apostolicus et administrator dioecesanus, intra limites sui territorii et durante munere”.

⁶ Por. A. E. Hierold, *Taufe und Firmung*, w: J. Listl, H. Miller, H. Schmit, *Handbuch des katholischen Kirchenrecht*, Regensburg (1983), s. 673, przypis 54: P. Hempeck, bp, *Sakramenty*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.*, t. 3, Lublin 1986, s. 105; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, *Lud Boży, jego nauczanie i uświęcenie*, Olsztyn 1986, s. 374, przypis 22.

A zatem dokonano zmiany, ale dotyczy ona jedynie zastąpienia zwrotu *vicarius capitularis* zwrotem *administrator dioecesanus*. W takiej sytuacji nikt nie może wątpić, że administrator diecezjalny ma prawo udzielać bierzmowania, a to właśnie na mocy kan. 882 nr 1 i nowego (po dokonanej jego zmianie w 1983 r.) przepisu liturgicznego, zawartego w *Pontyfikale Rzymskim*.

Po uzasadnieniu opinii utrzymującej, że administrator diecezji może udzielać bierzmowania jako prezbiter zrównany w prawie kanonicznym z biskupem diecezjalnym, a więc na mocy kan. 883 nr 1, pozostaje nam tylko dodać, iż tacy prezbiterzy mogą bierzmować jedynie na terenie, na którym pełnią ten urząd i tylko w czasie sprawowania tego urzędu. Poza swoim terytorium, gdzie nie jest np. administratorem diecezji, czy poza czasem spełniania urzędu, jako prezbiter udzielałby bierzmowania nieważnie. Natomiast w ogóle nie mogą bierzmować na mocy kan. 882 nr 1 prałat personalny (o czym już wspomnieliśmy) oraz wikariusz generalny.

2.1.2. Prezbiter: 1. który chrzci dorosłego na mocy swojego urzędu lub zlecenia biskupa diecezjalnego, albo 2. przyjmuje ochrzczonego do jedności z Kościołem Katolickim (kan. 883 nr 2)

W kan. 883 nr 2 czytamy: „Mocą samego prawa uprawnienie do udzielania sakramentu bierzmowania ma (...) prezbiter, który z racji swojego urzędu czy na zlecenie biskupa diecezjalnego chrzci wyrosłego z lat dziecięcych, albo przyjmuje go do jedności z Kościołem Katolickim”.

Kan. 883 nr 2 reguluje dwie różne sytuacje: „1. osoby nie ochrzczonej, która przygotowuje się do przyjęcia chrztu” i „2. osoby ochrzczonej, pozostającej poza Kościołem Katolickim i pragnącej wrócić do wspólnoty z tym Kościołem”.

Ad. 1. Niemowlęta i dzieci, które nie osiągnęły jeszcze wieku rozeznania, przyjmują sakrament chrztu, gdy życzą sobie tego ich rodzice. Dzieci zaś, które osiągnęły ten wiek, w sprawie przyjęcia chrztu są uważane za osoby dorosłe i przyjmują ten sakrament, kiedy same chcą, ale powinny się do tego przygotować. Ich przygotowanie polega na poszukiwaniu prawdy o Bogu żywym i przyjęciu wiary, co następuje zwykle w okresie przynależności do katechumenatu. Biorący w nim udział przyswajają sobie podstawy życia duchowego i nauki chrześcijańskiej (zaczątek wiary jest przyjmowany w okresie prekatechumenatu), przeżywają pierwsze nawrócenie, decydują o zmianie życia i wejścia we wspólnotę z Bogiem. Potrzebny im jest załazek ducha pokuty, praktyka wzywania Boga i praktyka modlitwy oraz pierwsze doświadczenie wspólnoty i ducha chrześcijańskiego.

Udzielanie chrztu należy do posług tradycyjnie już powierzanych proboszczowi (kan. 530 nr 1), nie znaczy to jednak, że każdy chrzest ma być osobiście dokonywany przez proboszcza, gdyż w spełnianiu tego obowiązku proboszcz może się wyręczać innymi szafarzami chrztu.

O chrzcie dorosłych, a także dzieci po osiągnięciu przez nie stanu używania rozumu, zwłaszcza, gdy ukończyły one czternasty rok życia, należy powiadomić miejscowego biskupa diecezjalnego, aby mógł sam chrztu udzielić (kan. 863). Biskup udzielający chrztu dorosłemu, udziela mu też zaraz sakramentu bierzmowania (kan. 866), co nakazuje także przepis liturgiczny. W pierwszych wiekach Kościoła, a działo się tak prawdopodobnie do X–XI wieku, bierzmowania udzielano zaraz po chrzcie, bo chciano udoskonalić dzieło chrztu. Później zaprzestano tej praktyki, ale nowe *Obrzędy Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, opublikowane w 1972 r., odnowiły ją. Obecnie uczy się, że połączenie bierzmowania z chrztem podkreśla jedność misterium paschalnego, a także ścisły związek między posłannictwem Syna, a udzielaniem Ducha Świętego, a także podkreśla łączność sakramentów, w których na ochrzczonych zstępują wszystkie trzy Osoby Boskie: działa w nich Ojciec przez Chrystusa mocą Ducha Świętego⁷.

Nie zawsze jednak jest możliwe, żeby biskup chrzczył daną osobę i zaraz ją bierzmował. Właśnie w takim przypadku najpierw *Pontyfikał Rzymski* z 1973 r. nr 7b, a obecnie kan. 883 nr 2 upoważnia prezbitera, który z racji swojego urzędu lub na zlecenie biskupa diecezjalnego udziela chrztu dorosłemu, żeby zaraz udzielił mu sakramentu bierzmowania w ramach jednego, ciągłego obrzędu wtajemniczenia chrześcijańskiego. Jest bowiem bardziej zgodne z duchem liturgii, by w takim przypadku prezbiter udzielił chrztu i bierzmowania dorosłemu, niż żeby najpierw udzielił chrztu prezbiter, a dopiero po pewnym, niekiedy długim czasie, udzielił mu bierzmowania biskup.

Kościół opowiada się za opisaną praktyką, ponieważ sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii tak się ze sobą łączą, że dopiero wszystkie trzy wprowadzają wiernego na drogę wiodącą do pełnej dojrzałości (kan. 842 § 1). Sakrament chrztu sprawia, że katechumen zostaje wszczepiony w Chrystusa i zaliczony do wspólnoty ludu Bożego, otrzymuje on też odpuszczenie grzechów i staje się dzieckiem Bożym. Dzięki sakramentowi bierzmowania ochrzczony doskonalej upodabnia się do Chrystusa i zostaje napełniony Duchem Świętym, co uzdalnia go do świadczenia o Chrystusie. Wszczepionemu w Chrystusa i upodobnionemu do Niego Chrystus Pan oddaje z kolei w „Eucharystii swoje Ciało, czyli samego Siebie”. Właśnie w celu zachowania ciągłości wtajemniczenia chrześcijańskiego tej samej osoby prezbiter, który chrzci dorosłego, może mu też udzielić bierzmowania. On też zwykle celebrytuje Mszę świętą, podając ochrzczonemu i bierzmowanemu Komunię świętą.

⁷ Por. *Rituale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP VI promulgatum, Ordo initiationis christianae adultorum*, editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, nr 15, p. 18; nr 34, p. 23.

Ad. 2. O przyjęciu do pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim mówimy, jeśli:

1. wierny ochrzczony w Kościele Katolickim nigdy nie praktykował swojej wiary i jako dorosły chce tę praktykę rozpocząć;
2. wierny ochrzczony w Kościele Katolickim bez własnej winy został wychowany w religii niekatolickiej, czy nawet włączył się do takiej wspólnoty, ale teraz chce być przyjęty do wspólnoty z Kościołem Katolickim;
3. wierny został ochrzczony we wspólnocie Kościelnej oddzielonej i teraz chce być przyjęty do wspólnoty z Kościołem Katolickim obrządku łacińskiego.

W pierwszym z przedstawionych przypadków możemy mówić tylko o rozpoczęciu pełnego praktykowania wiary, a nie o przyjęciu do wspólnoty Kościoła. Dlatego też w takim przypadku przezbiter nie może udzielić bierzmowania, chyba że zleci mu to biskup diecezjalny. Wyjaśniła to Papieska Komisja do Interpretacji Dekretów Soboru Watykańskiego II w dniu 2 grudnia 1979 r. [AAS 72 (1980) 105]. Wobec tego zajmiemy się jedynie dwoma pozostałymi przypadkami.

Ochrzczonych poza Kościołem Katolickim nie chrzci się ponownie, chyba że zachodzi poważna wątpliwość co do zaistnienia faktu lub ważności wcześniej udzielonego chrztu (kan. 869 § 1). Wierny przyjmowany do pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim winien być przygotowany do tego pod względem doktrynalnym i duchowym przez jakiegokolwiek duszpasterza.

Przyjęcie do wspólnoty Kościoła Katolickiego obrządku łacińskiego wiernego urodzonego i ochrzczonego we wspólnocie kościelnej oddzielonej dokonuje się podczas obrzędu liturgicznego, którego szczytowy moment stanowi Komunia Eucharystyczna. Dlatego też takie przyjęcie odbywa się zasadniczo podczas Mszy świętej albo przed nią. Wcześniej kandydat przystępuje do sakramentu pokuty i pojednania. Przed spowiedzią winien on uprzedzić spowiednika, że wkrótce będzie przyjęty do wspólnoty Kościoła Katolickiego.

Przyjęcie kandydata do wspólnoty z Kościołem Katolickim należy w zasadzie do biskupa, jeśli więc kto inny czynił przygotowania, winien poprosić biskupa o zgodę na sam akt. *Directorium ad ea quae in Concilio Vaticano II de re oecumenica sunt exsequenda, de die 14 maii 1967*, nr 19 poleca przyjmować wyznanie wiary od braci oddzielonych przy zachowaniu norm, ustalonych przez miejscowego ordynariusza [AAS 59 (1967) 581].

Prezbiter, który otrzymał od biskupa zlecenie przyjęcia ochrzczonego do pełnej jedności z Kościołem Katolickim, może udzielić sakramentu bierzmowania na mocy kan. 883 nr 2 i na podstawie przepisu liturgicznego zawartego w *Pontyfikale Rzymskim* z 1973 r. nr 7b. Oczywiście, o ile wierny nie był wcześniej bierzmowany, gdyż sakrament ten przyjmuje się tylko raz w życiu. Według Konstytucji o Kościele *Lumen gentium* nr 11 Soboru Watykańskiego II oraz kan. 879, na skutek bierzmowania wierni doskonalej wiążą się

z Kościołem, co jest szczególnie potrzebne przyjmowanemu do wspólnoty z Kościołem Katolickim. Na tym właśnie polega racja bierzmowania osoby przyjmowanej do jedności z Kościołem Katolickim oraz racja samego prawa.

Podczas obrzędu przyjęcia kandydatowi może towarzyszyć poręczający za niego *sponsor*, który odegrał rolę w jego przygotowaniu do wyrażenia prośby o przyjęcie do wspólnoty z Kościołem. W czasie Mszy świętej połączonej z obrzędem przyjęcia można udzielić „Komunii świętej pod dwiema postaciami”⁸.

2.1.3. Proboszcz i każdy prezbiter w stosunku do wiernego zagrożonego niebezpieczeństwem śmierci (kan. 883 nr 3)

W kan. 883 nr 3 czytamy: „Mocą samego prawa uprawnienie do udzielania bierzmowania ma (...) proboszcz, a nawet jakkolwiek prezbiter w stosunku do zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci”.

Problem zawarty w tym kanonie daje się ująć w pytaniu: Kto i w jakich okolicznościach może udzielić bierzmowania? Najpierw zajmiemy się okolicznościami, w których można bierzmować. Prawodawca mówi, iż chodzi o niebezpieczeństwo śmierci, a dokładniej, że przyjmujący sakrament bierzmowania ma się znajdować w niebezpieczeństwie śmierci. Niebezpieczeństwo śmierci zachodzi wówczas, gdy przewiduje się, że wierny może umrzeć w niedługim czasie, jakkolwiek jest to tylko prawdopodobne i brakuje pewności, że śmierć rzeczywiście nastąpi. Nie uważa się natomiast za zagrożonego śmiercią np. nieuleczalnie chorego, jeśli wiadomo, że z tą chorobą można żyć rok lub dwa lata.

Niebezpieczeństwo śmierci może pochodzić: 1. z przyczyny wewnętrznej, np. choroby, rany, trudnego porodu, starości; 2. z przyczyny zewnętrznej w stosunku do zagrożonego śmiercią, np. w przypadku wojny, otrzymania wyroku skazującego na śmierć, poddania się niebezpiecznej operacji chirurgicznej. Od niebezpieczeństwa śmierci (*periculum mortis*) odróżniamy godzinę śmierci, agonię (*articulus mortis*).

Już w pierwszych wiekach Kościoła zwrócono uwagę, by wobec wiernego zagrożonego śmiercią prawo kościelne było stosowane łagodniej. W praktyce najpierw zastosowano tę regułę do katechumenów zagrożonych śmiercią, skracając im katechumenat i udzielając chrztu. Większy problem stanowiło podjęcie decyzji dotyczącej rozgrzeszenia wiernego zagrożonego śmiercią, jeśli w zwyczajnych warunkach odmawiano mu rozgrzeszenia z ważnych powodów. I w tej sprawie zwyciężyła opinia opowiadająca się za udzieleniem rozgrzeszenia wiernemu zagrożonemu śmiercią. Bodaj najdłużej przyszło czekać na przyznanie omawianego uprawnienia w przypadku udzielania sakramentu bierzmowania.

⁸ *Rituale Romanum, Ordo initiationis christianae adultorum*, n. 183–192. Zob. też *Agenda liturgiczna Diecezji Opolskiej*, Opole 1981, s. 451.

Oczywiście biskupi udzielali bierzmowania od początku Kościoła, zaś w nowszych czasach miejscowi ordynariusze będący prezbiterami bierzmowali wiernych zagrożonych śmiercią. Jednak zagrożeni śmiercią, którzy oczekiwali na przyjęcie tego sakramentu, nie mieli większych uprawnień od żyjących poza takim niebezpieczeństwem. Sytuacja zmieniła się dopiero po drugiej wojnie światowej (1939–1945), podczas której zginęło śmiercią wiele tysięcy młodych ochrzczonych wcale nie bierzmowanych, ponieważ biskupi i ordynariusze miejscowi nie byli w stanie – zwłaszcza w warunkach wojennych – bierzmować wszystkich zagrożonych śmiercią. Nie było zresztą wówczas obowiązku przyjęcia sakramentu bierzmowania.

W zaistniałej sytuacji Kongregacja Sakramentów opublikowała w dniu 14 września 1946 r. dekret *Spiritus Sancti munera*, w którym z dniem 1 stycznia 1947 r. upoważniła wszystkich proboszczów i duszpasterzy zrównanych z nimi w prawie kanonicznym do udzielania sakramentu bierzmowania osobom zagrożonym niebezpieczeństwem śmierci⁹. Dosłownie klauzula brzmiała, jak następuje: „*dummodo hi fideles ex gravi morbo in vero mortis periculo sint constituti ex quo decessuri praevideantur*” [AAS 38 (1946) 552]. Zatem dekret ten przyznawał uprawnienie bierzmowania wszystkim proboszczom i zrównanym z nimi w prawie kanonicznym, lecz sakramentu tego nie mogli przyjmować wszyscy wierni zagrożeni śmiercią, a jedynie zagrożeni śmiercią z powodu ciężkiej choroby, z racji której znajdują się w prawdziwym niebezpieczeństwie śmierci i istnieje obawa, że umrą z tego powodu.

Kongregacja Sakramentów w dniu 6 marca 1947 r. dała wyjaśnienie tej klauzuli. Stwierdziła mianowicie, żeby oceniać klauzulę moralnie. Znaczy to, że klauzula się sprawdza, jeśli lekarz stwierdza, iż chory znajduje się w prawdziwym niebezpieczeństwie śmierci. W przypadku nieobecności lekarza sam prezbiter, mając na uwadze jego doświadczenie, zważywszy na wszystkie okoliczności, ciężkość i trwanie choroby, wiek chorego i ogólny stan jego zdrowia, dojdzie do przekonania, że to jest nie tylko wątpliwe i prawdopodobne, ale pewne i rzeczywiste zagrożenie śmiercią. Sam zwrot *ex quo decessuri praevideantur* Kongregacja Sakramentów zaleciła rozumieć tak, jak zwrot *urgente mortis periculo* (zob. KPK z 1917 r., kan. 1043, 1044, 1045)¹⁰. Tym wyjaśnieniem Kongregacja Sakramentów ograniczyła okoliczności, w których można udzielić bierzmowania. Wymaga bowiem pewności u szafarza, że chory może umrzeć, jak to jest w przypadku agonii (*articulus mortis*). Może dlatego Kongregacja Konsystorialna przekazując duszpasterzom emigrantów uprawnienie bierzmowania, jasno i wyraźnie stwierdza, że mogą oni bierzmować tylko umierających (*in articulo mortis constitutis*) [AAS 45 (1953) 758–759].

⁹ Por. AAS 38 (1946) 349–354.

¹⁰ Por. X. Ochoa, *Leges Ecclesiae post Codicem Iuris Canonici editae*, Roma 1969, vol. II, n. 1914, col. 2408–409.

Podobnie określa niebezpieczeństwo śmierci (ciężka choroba) aktualnie obowiązujący *Pontyfikał Rzymski* Pawła VI (*Ordo Confirmationis*, nr 52, p. 40: „de confirmatione in periculo mortis constituto ministranda (...) fidei aegrotanti in mortis periculo constituto” [AAS 38 (1946) 552, 2]. Możemy tu postawić pytanie: Czy wyrażenie *in periculo mortis*, użyte w kan. 883, nr 3, należy rozumieć zgodnie z przepisem liturgicznym, czy też w ogóle nie należy brać pod uwagę przyczyny niebezpieczeństwa śmierci? Szafarzy sakramentów obowiązują zarówno kanony, jak i przepisy liturgiczne (kan. 846 § 1). Jeśli zatem przepis liturgiczny stanowi uzupełnienie do tekstu kanonu, należy przestrzegać tak jednego, jak i drugiego.

Ale możemy rozumować inaczej, ponieważ inne dokumenty zawierające uprawnienie udzielania sakramentu bierzmowania nie określają, że to zagrożenie śmiercią wiernego ma być spowodowane ciężką chorobą. Wymieńmy tu dekret *Post Latum* Kongregacji Rozkrzewienia Wiary z dnia 18 grudnia 1947 [40 (1948) 41], motu proprio *Pastorale munus* papieża Pawła VI z dnia 30 listopada 1963 r. [AAS 56 (1964) 8] i kan. 883 nr 1 obowiązującego za naszych dni Kodeksu Prawa Kanonicznego. Od 1946 r. prawo kanoniczne złagodniało. Polega to na tym, że wcześniej mogli bierzmować tylko proboszczowie i zrównani z nimi duszpasterze. Teraz, jeśli proboszcza nie ma lub istnieje przeszkoda, może bierzmować każdy prezbiter. (Wiemy już, że tak jest nawet według *Pontyfikału Rzymskiego* z 1973 r.) Złagodniało też w tym punkcie, że nie wymaga się, aby przyczyną zagrażającą niebezpieczeństwem śmierci wiernemu była jego choroba. Teraz wystarczy zagrożenie niebezpieczeństwem śmierci z jakiegokolwiek przyczyny.

Po ustaleniu, w jakich okolicznościach można bierzmować na podstawie kan. 883 nr 3, obecnie zajmiemy się odpowiedzią na pytanie: Kto może bierzmować na mocy tego samego kanonu?

O proboszczu jako szafarzu sakramentu bierzmowania rozprawiamy dopiero od 1 stycznia 1947 r., to jest od wejścia w życie dekretu *Spiritus Sancti munera*, opublikowanego 14 września 1946 r. Kongregacji Sakramentów. W tym dekrete przyznano uprawnienie do udzielania bierzmowania proboszczom lokalnym (kan. 216 § 1 KPK z 1917 r.) i personalnym, czyli posiadającym władzę proboszczowską nad określonymi wiernymi (kan. 216 § 4 KPK z 1917 r.), wikariuszom aktualnym (kan. 471 KPK z 1917 r.) i wikariuszom ekonomom (kan. 473 § 1 KPK z 1917 r.), a wreszcie prezbiterom, którym zostało powierzone duszpasterstwo na stałe, na określonym terytorium, z własnym kościołem oraz wszystkimi prawami i obowiązkami proboszczowskimi. Prezbiterzy ci musieli osobiście udzielać bierzmowania i tylko na swoim terytorium, zagrożonym śmiercią z powodu choroby¹¹.

¹¹ Por. AAS 38 (1946) 349–554.

Do wymienionych wyżej Kongregacja Rozkrzewienia Wiary w dekrecie *Post latum* z 18 grudnia 1947 r. dołączyła wszystkich duszpasterzy pracujących na misjach. Nie przyznała jednak tego uprawnienia samym duszpasterzom misyjnym, ale ich ordynariuszom miejscowym, którzy mogli upoważniać swoich misjonarzy do bierzmowania wiernych zagrożonych śmiercią¹².

Kongregacja Konsystorialna przyznała w dniu 7 października 1953 r. duszpasterzom emigrantów uprawnienie bierzmowania wiernych umierających (*in articulo mortis*) [AAS 45 (1953) 758–759].

Papież Paweł VI w motu proprio *Pastorale munus*, nr 13, z dnia 30 listopada 1963 r. przyznał biskupom diecezjalnym i innym ordynariuszom miejscowym upoważnienie do przekazywania kapelanom szpitali, sierocińców i więzień uprawnienie udzielania sakramentu bierzmowania wiernym zagrożonym śmiercią [AAS 56 (1964) 8].

Pontyfikał Rzymski z 1973 r. podtrzymał uprawnienie do udzielania bierzmowania udzielone proboszczom i wikariuszom parafialnym zrównanym z proboszczami, ale równocześnie dodał, że pod nieobecność wyżej wymienionych mogą sakramentu bierzmowania udzielić wikariusze współpracownicy, wikariusze zarządcy, wikariusze zastępcy i wikariusze pomocnicy, a w razie ich nieobecności, każdy prezbiter, byle był wolny od cenzur i kar kościelnych¹³.

Przedstawione przepisy świadczą wyraźnie o kierunku ewolucji prawa dotyczącego prezbitera jako szafarza sakramentu bierzmowania. Wyrażenie przez Stolicę Apostolską zgody na to, by bierzmował proboszcz, chociaż w ograniczonym zakresie, a następnie rozszerzenie tej listy na różnych kapelanów i wikariuszy, a nawet zwykłego prezbitera, świadczy o tym, że prawo kanoniczne odstępuje od swej wcześniejszej surowości, kiedy to nie tylko zwykły prezbiter czy wikariusz, ale nawet proboszcz nie mógł udzielać bierzmowania i to także wiernym zagrożonym niebezpieczeństwem śmierci.

Czy kan. 883 nr 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi dalszy etap na drodze łagodzenia prawa w tej dziedzinie? Przyjrzymy się jego treści.

Funkcję proboszcza pełni prezbiter, który otrzymał w zarząd parafię, bez względu na to, czy jest mianowany na stałe, czy na określony czas (kan. 519). Proboszczowie są na ogół lokalni, ale bywają też personalni, np. proboszczowie wojskowi (kan. 518). Na terenach misyjnych natomiast spotykamy proboszczów misyjnych (kan. 374 § 1). Ich ordynariusze, to jest wikariusze i prefekci apostołscy, po dekrecie *Post latum* z 1947 r. Kongregacji Rozkrzewienia Wiary, mogli ich upoważniać do bierzmowania miejscowych wiernych. Obecnie takie upoważnienie nie jest potrzebne, ponieważ proboszczowie misyjni mogą bierzmować na mocy samego prawa, sformułowanego w kan. 883 nr 3.

¹² Por. AAS 40 (1948) 41.

¹³ Por. *Pontificale Romanum, Ordo Confirmationis*, n. 7, p. 18 c.

Mogą też bierzmować prezbiterzy zrównani w prawie z proboszczem, ponieważ mają takie samo prawo, jak on. Należą do nich:

1. wikariusz parafialny przed ustanowieniem administratora parafialnego (kan. 541 § 1);
2. administrator parafialny ustanowiony przez biskupa, gdy proboszcz ma przeszkodę w wykonywaniu swych funkcji (kan. 540);
3. mianowani proboszczem *in solidum* (kan. 542), przy czym każdy mianowany proboszczem *in solidum* może bierzmować wiernych zagrożonych śmiercią, ponieważ kan. 543 mówi o uprawnieniach mianowanego proboszcza *in solidum* odsyła do kan. 530, a tu w nr 2 jest wzmianka o udzielaniu bierzmowania przez proboszcza;
4. quasi-proboszcz, który zarządza quasi-parafią, czyli jednostką administracyjną nie erygowaną jeszcze jako parafia. Ma on uprawnienia proboszcza w swojej quasi-parafii (kan. 516). Bierzmować zagrożonych śmiercią może również każdy prezbiter, o czym mówił już *Pontyfikał Rzymski* z 1973 r. i co kan. 883 nr 3 podtrzymuje. Jednak między tymi dokumentami zachodzą w szczegółach dwie różnice w omawianej kwestii.

Pontyfikał Rzymski z 1973 r. zezwala bierzmować jakiemukolwiek prezbiterowi, jeśli nie ma proboszcza, jego zastępców albo zrównanych z nimi w prawie. Kan. 883 nr 3 nie czyni natomiast żadnej wzmianki na temat nieobecności proboszcza jako warunku, od którego zależy, czy prezbiter może bierzmować. Ale nie znaczy to, że obecnie proboszcz i prezbiter jako szafarze bierzmowania zagrożonych śmiercią zostali zrównani w prawie, ponieważ kan. 530 nr 2 zalicza bierzmowanie do funkcji, które specjalnie powierza się proboszczowi. Jeśli więc proboszcz jest przy wiernym zagrożonym śmiercią, niech on sam udzieli bierzmowania albo jeśli nie może lub nie chce tego uczynić, niech poprosi o to innego prezbitera, właśnie tego zwykłego. Jeśli zaś proboszcza nie ma, może bierzmować każdy prezbiter. Jednak zwykły prezbiter będzie teraz ważnie bierzmował nawet w obecności proboszcza.

Druga różnica polega na tym, że tekst w *Pontyfikale Rzymskim* Pawła VI wymaga, by prezbiter bierzmujący wiernego był wolny od cenzur i kar kanonicznych, gdy tymczasem kan. 883 nr 3 tego wymogu nie stawia. Mógłby ktoś powiedzieć, że kanon nie chce powtarzać tego, co znajduje się w przepisie liturgicznym. Jednak, gdy w ślad za wprowadzeniem w życie Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. wydany został przez Kongregację Sakramentów i Kultu Bożego wspomniany już wyżej Dekret *Variationes* VII, n. 7c., w którym poprawiono wzmiankę o wolności od cenzur i kar kościelnych, stało się jasne, że zmiana w przepisie liturgicznym została uzgodniona z kan. 883 nr 3.

Jak się zdaje, prawodawca kościelny po zobowiązaniu wszystkich ochrzczonych do przyjęcia sakramentu bierzmowania, chce usunąć przeszkody mogące zaistnieć po stronie szafarza tego sakramentu. Podobnie jak kan. 976 pozwala każdemu prezbiterowi rozgrzeszyć zagrożonego śmiercią, tak kan. 883 nr 3 pozwala udzielić owemu zagrożonemu bierzmowania.

Nie oznacza to jednak wcale, że Kościołowi jest obojętne, czy szafarz jakiegokolwiek sakramentu pozostaje w cenzurach lub karach kanonicznych, czy też nie. Kan. 840 wyraźnie domaga się od szafarzy sakramentów, podobnie zresztą jak od przyjmujących je, najwyższej czci i pilności przy udzielaniu i przyjmowaniu sakramentów. Znane też jest powiedzenie *sacta sancte tractanda sunt*. Ta reguła nie straciła na swojej aktualności. Kościół jednak nie chce, by cenzura czy kara kanoniczna stanowiły przeszkodę w udzielaniu sakramentu bierzmowania zagrożonemu śmiercią.

Jeszcze nie tak dawno wiele mówiło się na temat różnorodnych przyczyn mogących powodować nieważność bierzmowania, bo albo prezbiter nie był proboszczem, albo nie bierzmował osobiście czy na swoim terytorium, albo nie bierzmował zagrożonego śmiercią, albo też to zagrożenie nie było spowodowane ciężką chorobą. Ustalenie w kan. 883 nr 3, że nie tylko proboszcz, ale w ogóle każdy prezbiter może ważnie bierzmować, wyjaśnia tę sytuację o tyle, że obecnie przyczyn nieważności nie będzie przynajmniej po stronie szafarza.

Odnotujemy tu jeszcze, co podpowiada Katechizm Kościoła Katolickiego. Mianowicie, że jeśli chrześcijanin znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, to każdy kapłan może udzielić mu bierzmowania. Ale to już wiemy. Tymczasem Katechizm daje rację: „Kościół chce bowiem, by żadne z jego dzieci, nawet najmniejsze, nie odchodziło z tego świata nie udoskonalone przez Ducha Świętego darem pełni Chrystusa” (nr 1314).

2.2. Prezbiter udzielający sakramentu bierzmowania na mocy przyznanego mu szczególnego uprawnienia (kan. 882)

Biskupi udzielają bierzmowania z racji otrzymanych święceń biskupich i żadne uprawnienie w tej materii nie jest im potrzebne. Dlatego Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 882 jasno i wyraźnie stwierdza, że specjalne uprawnienie do bierzmowania może być przyznane jedynie prezbiterom. Prezbiter bierzmuje nie z racji posiadanych święceń prezbiteratu, ale z racji przyznanego mu uprawnienia. Uprawnienie to może być zawarte albo w prawie powszechnym, o czym mówiliśmy do tej pory, albo też w specjalnym indultie przyznanym prezbiterowi, czym chcemy się teraz zająć.

Do opublikowania KPK z 1917 r. nie było prawa powszechnego upoważniającego prezbiterów do udzielania sakramentu bierzmowania. Jeśli więc niektórzy prezbiterzy udzielali czasem bierzmowania, to czynili to na mocy przyznanych im indultów. KPK z 1917 r. w kan. 782 §§ 2 i 3 przyznawał to uprawnienie kardynałom (kan. 239 § 1 nr 23) (wówczas nie wszyscy byli biskupami) i miejscowym ordynariuszom, którzy nie mieli święceń biskupich, to jest wikariuszom i prefektom apostolskim (kan. 294 § 2 i kan. 782 § 3), prowikariuszom i proprefektom apostolskim (kan. 310 § 2), prałatom i opatom terytorialnym (*nullius*) (kan. 323 § 2 i kan. 782 § 3), a wreszcie administratorom

apostolskim ustanowionym na stałe. Równocześnie ten sam kanon stwierdzał, że prezbiterzy mogą otrzymać indulty, na mocy których będą ważnie mogli udzielać sakramentu bierzmowania.

Po wejściu w życie KPK z 1917 r. Stolica Apostolska rzeczywiście udzielała takich indultów, zarówno indywidualnym prezbiterom, jak i całym ich grupom. Udzielała też indultów albo samym prezbiterom, albo biskupom, by to oni upoważniali do bierzmowania prezbiterów. Dla przykładu powiedzmy tu, że papież Pius XII (1939–1958) przyznał miejscowym ordynariuszom Ameryki Łacińskiej na dziesięć lat uprawnienie, na mocy którego delegowali oni prezbiterów do udzielania sakramentu bierzmowania¹⁴. Indult ten dotyczył całej Ameryki Południowej i Filipin.

Więcej indultów zostało udzielonych po opublikowaniu przez Kongregację Sakramentów dekretu *Spiritus Sancti munera*, w dniu 14 września 1946 r.¹⁵ i przez Kongregację Rozkrzewienia Wiary dekretu *Post latum*, w dniu 17 grudnia 1948 r.¹⁶, a także przez Kongregację Kościołów Wschodnich dekretu *Cum ex can. 782*, z dnia 1 maja 1948 r.¹⁷ Na mocy wymienionych dokumentów wiernych zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci z powodu choroby, w tym również należących do wschodnich obrządków katolickich, mogli bierzmować tylko proboszczowie i zrównani z nimi wikariusze, ale nie kapłani zakładów opiekuńczych. W praktyce duszpasterskiej to ostatnie zastrzeżenie sprawiało wiele kłopotów. Dlatego biskupi diecezjalni różnych krajów zwracali się do Stolicy Apostolskiej o indulty dla kapelanów zakładów opiekuńczych. Uzupełniając uprawnienia przyznane wyżej wspomnianymi dekretami, Stolica Apostolska rzeczywiście udzielała indultów: 18 listopada 1948 r. kapelanom szpitali ginekologicznych i domów dziecka w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej¹⁸, w dniu 17 stycznia 1950 r. takim samym kapelanom z terenu Niemiec¹⁹, w dniu 23 czerwca 1952 r. kapelanom wojskowym Hiszpanii²⁰, w dniu 31 sierpnia 1953 r., 19 marca 1954 r., 21 listopada 1957 r. kapelanom pracującym w służbie apostolskiej na morzu²¹, a w dniu 7 października 1953 r. kapelanom pracującym wśród emigrantów²².

¹⁴ Por. X. Ochoa, *Leges Ecclesiae...*, dz. cyt., vol. II, n. 560, col. 641.

¹⁵ Por. AAS 38 (1946) 349–354.

¹⁶ Por. AAS 40 (1948) 41.

¹⁷ Por. AAS 40 (1948) 422.

¹⁸ Por. X. Ochoa, *Leges Ecclesiae...*, dz. cyt., vol. II, n. 2016, col. 2523.

¹⁹ Tamże, n. 2101, col. 2728.

²⁰ Tamże, n. 2191, col. 3044.

²¹ Tamże, n. 2369, col. 3184; AAS 46 (1954) 415–418; AAS 50 (1958) 375–383.

²² AAS 45 (1953) 758. Było to wyjaśnienie i uzupełnienie w stosunku do konstytucji apostolskiej *Exsul familia*, z dnia 1 sierpnia 1952 r. papieża Piusa XII: AAS 44 (1952) 640–704.

Problem związany z uzyskiwaniem przez kapelanów uprawnień upoważniających ich do bierzmowania wiernych zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci znalazł szczęśliwe rozwiązanie w motu proprio *Pastorale munus*, nr 13, z dnia 30 listopada 1963 r. papieża Pawła VI (1963–1978). W tym motu proprio biskupi diecezjalni i inni ordynariusze miejscowi uzyskali uprawnienie do upoważnienia do udzielania bierzmowania kapelanom instytucji leczniczych, żłobków, więzień, ale tylko tych zakładów opiekuńczych i jedynie pod nieobecność proboszczów²³.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. nie używa wyrazu *indultum* ani w kan. 882, ani w ogóle w kanonach dotyczących szafarza sakramentu bierzmowania (kan. 882–888). Również tekst *Pontyfikału Rzymskiego* z 1973 r. został tak zmieniony w tym miejscu, gdzie poprzednio znajdował się wyraz *indultum*, by był taki sam, jak kan. 882²⁴.

Jednak powstrzymując się od użycia tego terminu w omawianym kontekście, aktualnie obowiązujący KPK bynajmniej nie wyklucza możliwości uzyskania przez prezbitera od Stolicy Apostolskiej szczególnego uprawnienia do udzielania sakramentu bierzmowania. Taką możliwość nowy KPK uznaje, a nawet w stosunku do wcześniejszego prawa znacznie ją poszerza, zezwalając na przyznawanie omawianego uprawnienia nie tylko od Stolicy Apostolskiej, ale także od biskupa diecezjalnego.

Dlatego też uprawnienie do udzielenia sakramentu bierzmowania przyznane prezbiterowi przez biskupa diecezjalnego należy traktować jak uprawnienie udzielone prezbiterowi przez Stolicę Apostolską.

Stolica Apostolska może przyznać prezbiterowi uprawnienie do bierzmowania na piśmie lub ustnie.

3. Uprawnienie dotyczące udzielania sakramentu bierzmowania (kan. 884 §§ 1–2, kan. 886 §§ 1–2, kan. 887 i kan. 888)

Z „*Communicationes*”, 3 (1971), p. 204 wiemy o propozycji, by biskupa nazywano „zwyczajnym”, zaś prezbitera „nadzwyczajnym” szafarzem sakramentu bierzmowania. Zaproponowano też, żeby poszerzyć uprawnienie do bierzmowania, szczególnie jeśli chodzi o bierzmowanie zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci. Biskup może mieć uprawnienie do upoważnienia prezbiterów do bierzmowania, ale zaleca mu się, aby osobiście bierzmowania udzielał, względnie przy pomocy innego biskupa. W swojej diecezji niech biskup

²³ Por. AAS 56 (1964) 8.

²⁴ Dekret *Variationes*, VIII, 8: „*Notitiae*”, 206 (1983), s. 548.

bierzmuje wszystkich, którzy są mu przedstawieni przez proboszcza. Niech to dotyczy także prezbiterów uprawnionych do bierzmowania. Poza terytorium własnym biskup bierzmuje niegodziwie, a prezbiter nieważnie. Należy też uczynić wzmiankę o obowiązku udzielania bierzmowania.

W Schemacie Prawa na temat sakramentów z 1975 r. znajduje się kan. 43 (jest on nowy; nie ma odpowiednika w KPK z 1917 r.), który w § 1 zaleca biskupowi, aby osobiście udzielał bierzmowania albo starał się, żeby inny biskup udzielił bierzmowania. Jeśli zachodzą odpowiednie okoliczności miejsca lub czasu, biskup może upoważnić prezbitera lub prezbiterów, aby w poszczególnym przypadku udzielili bierzmowania. Według § 2, jeśli zachodzi potrzeba, biskup, a także prezbiter posiadający uprawnienie bierzmowania, mogą w poszczególnych przypadkach poprosić prezbiterów, by pomogli w udzieleniu bierzmowania.

Kan. 44 (KPK z 1917 r., kan. 783) w § 1 stanowi, że we własnej diecezji biskup udziela bierzmowania także obcym podwładnym, jeśli są przedstawieni przez własnych proboszczów. W obcej diecezji biskup będzie godziwie udzielał bierzmowania, jeśli ma przynajmniej domniemaną zgodę miejscowego ordynariusza (§ 2).

Kan. 45 (KPK z 1917 r., kan. 782 §§ 4–5) stwierdza, że prezbiter obrządku łacińskiego posiadający uprawnienie bierzmowania, bierzmuje tylko wiernych obrządku łacińskiego. Podobnie prezbiter obrządku wschodniego bierzmuje wiernych obrządku wschodniego.

Według kan. 46 (KPK z 1917 r., kan. 784) prezbiter posiadający uprawnienie bierzmowania na terenie, na którym spełnia swoją posługę, godziwie bierzmuje także obcych wiernych, jeśli są przedstawieni przez własnych proboszczów. Poza tym terenem bierzmuje nieważnie, chyba że zachodzi przypadek z kan. 42, nr 2 (przypadek bierzmowania zagrożonego niebezpieczeństwem śmierci).

Nad kan. 45–48 odbyła się dyskusja (nastąpiła zmiana numeracji kanonów: w Schemacie mieliśmy kan. 43, 44, 45, 46, teraz te same kanony to 45, 46, 47, 48). W dyskusji nad kan. 45, który jest nowy i nie ma odpowiednika w KPK z 1917 r., konsultor wyraził zdanie, iż jego główną myślą jest, by biskup udzielał bierzmowania albo osobiście, albo przy pomocy innego biskupa. Konsultor sprawozdawca uważał, że ważne w tym kanonie jest stwierdzenie możliwości delegowania przez biskupa władzy bierzmowania prezbiterom. Po przyjęciu tych dwóch reguł ustalono nowy tekst kanonu, jak następuje:

§ 1 Biskup diecezjalny udziela bierzmowania osobiście albo też stara się, by inny biskup bierzmowania udzielił; jeśli zaś zachodzi konieczność, [biskup diecezjalny] ma uprawnienie delegowania jednego czy wielu prezbiterów do udzielania bierzmowania. § 2. Jeśli zachodzi poważna racja, to biskup, a także prezbiter może w poszczególnym przypadku dobrać sobie prezbiterów, by razem z nim udzielili sakramentu bierzmowania.

W tym miejscu zmieniono przepis zawarty w nr 8 *Ordinis Confirmationis*, ponieważ nie jest jasne wcześniejsze zdanie („ad sacramentum ministrandum sibi sociare”).

Po odbyciu dyskusji nad kan. 46 (odpowiada kan. 183 KPK z 1917 r.) ustalono jego tekst:

§ 1. Biskup w swojej diecezji godziwie bierzmuje także nie własnych podwładnych, chyba że sprzeciwia się temu wyraźny zakaz ich własnego ordynariusza.

§ 2. W innej diecezji biskup godziwie bierzmuje, jeśli dotyczy to jego własnych podwładnych i ma przynajmniej domyślną zgodę ordynariusza miejscowego.

W dyskusji nad kan. 47 (odpowiada on kan. 782 §§ 4–5 KPK z 1917 r.) ustalono, iż jego treść winna być następująca.

Jakikolwiek prezbiter obrządku łacińskiego czy wschodniego, upoważniony do udzielenia sakramentu bierzmowania, bierzmuje tylko wiernych należących do tego samego obrządku, chyba że zachodzi przypadek bierzmowania zagrożonego śmiercią.

Kan. 48, zdaniem wszystkich konsultorów, winien się stać § 3 kan. 46, a jego treść będzie następująca: „Prezbiter posiadający uprawnienie do bierzmowania godziwie bierzmuje na swoim terenie także obcych podwładnych, chyba że mają oni zakaz własnego ordynariusza: poza własnym terytorium niech nikogo ważnie nie bierzmuje, chyba że w przypadku” z kan. 44 nr 3 (bierzmowanie zagrożonego śmiercią). Ogólnie mówiąc dyskusja nad kan. 45–48 była pożyteczna, ponieważ teksty kanonów stały się teraz jaśniejsze. Dobrze się stało, że użyte wyrazy są teraz bardziej prawnicze.

Kan. 45–48 Schematu Prawa na temat sakramentów z 1975 r. przyjęte zostały do Schematu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1980 r., gdzie są kan. 838, 839 i 841 (kan. 840 mówi o obowiązku bierzmowania). Kan. 838 § 1 jest identyczny z przygotowanym wcześniej przez konsultorów. § 2 tego kanonu ma jedynie małą zmianę redakcyjną, bo było: „sibi sociare ut et ipsi sacramentum administrent”, jest teraz: „ut et ipsi sacramentum administrent sibi sociare”. Zastanawiano się też, czy nie zobowiązać biskupa, by pisemnie zlecał prezbiterowi uprawnienie do bierzmowania? Nie przyjęto tej opinii, ponieważ obawiano się, że ona ograniczy uprawnienie samego biskupa [„Communicationes”, 15 (1983), nr 2, p. 186].

Kan. 839 stał się kan. 47, a więc został przesunięty do przodu. Jednak zdecydowano skreślić ten kanon, by Kościoły Wschodnie nie sądziły, iż KPK wydaje normy co do ich dyscypliny [„Communicationes”, 15 (1983), nr 2, p. 187]. (Jak wiemy, kan. 840 zajmuje się obowiązkiem bierzmowania, dlatego nie interesujemy się nim w tej chwili). Kan. 841 składa się teraz z trzech paragrafów, jak to wcześniej ustalono. Wszystkie trzy paragrafy są takie, jakie je przygotowano.

W Schemacie Prawa na temat sakramentów nie było go, ale znalazł się w Schemacie KPK z 1980 r. tekst kan. 842 o następującej treści: „Szafarze mogą udzielać bierzmowania także w miejscach wyjętych, jeśli znajdują się one na terytorium, na którym ważnie bierzmują”.

Kan. 838, 839, 841 i 842 Schematu KPK z 1980 r. zostały przyjęte do Schematu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1982 r. jako kan. 884, (kan. 885 mówi o obowiązku) kan. 886 i kan. 887. Z tego kan. 884 §§ 1 i 2 są bez żadnej zmiany. Kan. 885 dotyczy obowiązku bierzmowania, a przedtem był tu kan. 839, by prezbiterzy tak obrządku łacińskiego, jak i obrządku wschodniego, bierzmowali tylko wiernych swojego obrządku. Tego kanonu w ogóle nie ma w Schemacie KPK z 1982 r. Kan. 886 składa się z trzech paragrafów. W § 1 zmieniono tylko wyraz „eorumdem” na „ipsorum” i jego miejsce. W § 2 na końcu nie mówi się o miejscowym ordynariuszu tylko o biskupie diecezjalnym. W § 3 tego kanonu nastąpiła zmiana stylu, bo jest teraz „in territorio sibi designato”, a było „in sibi designato territorio”. W tym samym paragrafie jest odwołanie się do kan. 883 nr 3, a było odwołanie do kan. 837 nr 3.

Kan. 884 §§ 1–2, kan. 886 §§ 1–3 i kan. 887 Schematu KPK z 1982 r. zostały przyjęte do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., ale § 3 kan. 886 został kan. 887, natomiast kan. 887 ze Schematu KPK z 1982 r. został kan. 888.

Ostatecznie w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., obecnie obowiązującym, mamy cztery kanony, mianowicie kan. 884 §§ 1–2, kan. 886 §§ 1–2, kan. 887 i kan. 888. Te cztery kanony mówią o uprawnieniu do udzielania sakramentu bierzmowania. I nimi się zajmiemy.

Zgodnie z kan. 884 § 1 biskup diecezjalny udziela sakramentu bierzmowania osobiście lub przez innego biskupa.

Biskupem w swojej diecezji, biskupem ordynariuszem, rezydencjalnym lub diecezjalnym jest prezbiter, który: 1. przyjął święcenia biskupie i 2. objął w posiadanie diecezję wyznaczoną mu przez Stolicę Apostolską. Obydwa te warunki muszą być spełnione równocześnie, jeśli bowiem prezbiter nie przyjął święceń biskupich, nie jest biskupem, tylko prezbiterem. Jeśli zaś przyjął święcenia biskupie, ale nie objął w posiadanie diecezji, jest biskupem, ale nie diecezjalnym. Wszyscy biskupi diecezjalni są miejscowymi ordynariuszami, ale nie wszyscy miejscowi ordynariusze są biskupami diecezjalnymi.

Ponieważ biskupi tytularni, mimo przyjęcia święceń biskupich, nie przebywają w swojej diecezji, nie mogą godziwie bierzmować w diecezji innego biskupa, chyba że za jego zezwoleniem. Takie zezwolenie otrzymują zawsze, ilekroć o nie poproszą, szczególnie wówczas, gdy w imieniu miejscowego ordynariusza wizytują jego diecezję.

Biskup diecezjalny udziela sakramentu bierzmowania osobiście lub przez innego biskupa. W pierwszym przypadku biskup jest gospodarzem, w drugim zaś jest najemnikiem. Gdy biskup osobiście bierzmuje, wówczas wyraźniej uwidacznia się związek między udzielanym właśnie bierzmowaniem, a pierw-

szym zastąpieniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy²⁵. Ponadto w większych diecezjach przyjęcie sakramentu bierzmowania bywa jedyną okazją do zobaczenia przez bierzmowanego własnego biskupa. Wreszcie trzeci powód: nie jest dobrze, jeśli biskup przebywający w domu traci kontakt z wiernymi, którzy są powierzeni jego trosce duszpasterskiej²⁶.

Biskup diecezjalny bierzmuje osobiście lub przez innego biskupa, ale może również upoważnić jednego lub więcej prezbiterów do udzielenia tego sakramentu, ponieważ zezwala mu na to kan. 884 § 1, przy czym prezbiterów owych wyznacza on sam. Zezwolenia są imienne. Wystarczy wydanie przez biskupa zgody, by w razie potrzeby bierzmował prezbiter.

Samo przyznanie takiego uprawnienia może być dokonane przez biskupa diecezjalnego ustnie lub na piśmie. Zastanawiano się, czy w trosce o jednoznaczność prerogatyw, nie pozostać jedynie przy drugiej możliwości, ale uznano, że wymaganie od biskupa formułowania owego upoważnienia na piśmie ograniczałoby uprawnienie samego biskupa.

Prezbiterzy upoważnieni przez biskupa do bierzmowania, obecnie nie muszą pełnić określonych urzędów w Kościele, czy też piastować specjalnych godności kościelnych, jak to dawniej wymagano. Jednak przepisy liturgiczne doradzają, by wzięto pod uwagę np. to, że prezbiter jest wikariuszem generalnym lub biskupim, dziekanem czy proboszczem wiernych oczekujących na przyjęcie sakramentu bierzmowania²⁷.

Kan. 884 § 1 pozostawia biskupowi diecezjalnemu swobodę w wyborze jednego lub kilku prezbiterów, którym przyzna on uprawnienie do udzielania bierzmowania. Jednak samo ustanowienie nadzwyczajnych szafarzy tego sakramentu może nastąpić jedynie w przypadku zaistnienia konieczności (stan konieczności to mniej niż niebezpieczeństwo śmierci, ale więcej niż poważna przyczyna). Wydaje się, że taką konieczność będzie stanowić wielość oczekujących na przyjęcie sakramentu bierzmowania. Katechizm Kościoła Katolickiego podaje na ten temat:

Chociaż biskup w razie konieczności może dać kapłanowi pozwolenie na udzielenie tego sakramentu [por. KPK kan. 884 § 2], powinien udzielać go raczej sam, ponieważ właśnie z tego powodu celebrowanie bierzmowania została oddzielona w czasie od chrztu. Biskupi są następcami Apostołów: otrzymali pełnię sakramentu święceń. Udzielanie przez nich sakramentu bierzmowania wyraźnie oznacza, że jednym z jego skutków jest ściślejsze zjednoczenie bierzmowanych z Kościołem, z jego apostołskimi początkami i jego posłaniem świadczącym o Chrystusie (nr 1314).

²⁵ Por. *Pontificale Romanum, Ordo Confirmationis*, n. 7, p. 17.

²⁶ Por. „*Communicationes*”, 15 (1883), nr 2, p. 186–187.

²⁷ Por. *Pontificale Romanum, Ordo Confirmationis*, n. 8, p. 18.

Biskup diecezjalny może przyznać prezbiterowi uprawnienie do bierzmowania nie tylko jednorazowo, ale również na jakiś czas, a nawet na stałe, jeśli przewiduje, że konieczność będzie długotrwała.

Zgodnie z kan. 884 § 2 każdy biskup, a więc już nie tylko diecezjalny, lecz także prezbiter posiadający uprawnienie do bierzmowania na mocy prawa powszechnego lub specjalnie przyznanego mu uprawnienia, mogą dobrać sobie prezbitera lub prezbiterów do pomocy przy udzielaniu tego sakramentu.

Biskup lub prezbiter mogą tak postąpić, jeśli zachodzi „poważna przyczyna”. Nie musi zachodzić konieczność, jak tego wymaga § 1 kan. 884 i pierwotny tekst *Pontyfikatu Rzymskiego*²⁸, poprawiony przez Kongregację Sakramentów i Kultu Bożego w dekreście *Variationes*, VII, 8²⁹. Poważną przyczyną przemawiającą za dobraniem sobie prezbitera czy prezbiterów do bierzmowania będzie przede wszystkim duża liczba oczekujących w danych okolicznościach na przyjęcie sakramentu bierzmowania, przy czym to, czy udzielenie danej grupie osób jest ponad jego siły, ocenia sam szafarz. Szafarzowi radzi się, by z prośbą o pomoc w udzieleniu sakramentu bierzmowania, zwrócił się do wikariusza generalnego czy biskupiego, dziekana względnie proboszcza osób, które mają być bierzmowane. Dobranie prezbiterów do pomocy ma charakter jednorazowy, nie oznacza to jednak wcale, że szafarzowi wolno tak postąpić tylko jeden raz w życiu.

Obydwa przedstawione tu uprawnienia, zawarte w kan. 884 §§ 1 i 2 są zupełnie nowe w prawie kanonicznym. Wcześniej zastanawiano się, czy Stolica Apostolska w ogóle może wyposażyć biskupów w takie uprawnienia, czy może nie sam papież powinien upoważniać biskupów do zlecenia prezbiterom udzielania sakramentu bierzmowania. Teraz takie uprawnienie znalazło się w prawie kanonicznym. Najbardziej charakterystyczne jest chyba to, że prezbiterowi przyznano takie samo uprawnienie, jak biskupowi, mianowicie że może sobie dobrać prezbitera czy prezbiterów, z którymi wspólnie udzieli bierzmowania.

Wprawdzie Stolica Apostolska zawsze posiadała i nadal posiada prawo przyznawania prezbiterom szczególnych uprawnień do udzielania sakramentu bierzmowania, ale teraz zapewne większość przypadków będzie rozstrzygana przez biskupów diecezjalnych, którzy nie muszą w tej sprawie zwracać się do Stolicy Apostolskiej.

Z całą pewnością dzięki zmianom dokonany w przepisach kanonicznych dotyczących udzielania bierzmowania, obecnie więcej wiernych przyjmie ten sakrament, niż było to możliwe jeszcze nie tak dawno. A to jest istotne. W sakramencie bierzmowania bowiem udzielany jest jako dar Duch Święty, który wzmacnia dzieło zapoczątkowane przez chrzest, upodabnia chrześcijanina do Chrystusa, ściślej wiąże go z Kościołem, a przez to zobowiązuje do dawania

²⁸ Por. *Pontificale Romanum, Ordo Confirmationis*, n. 8, p. 18.

²⁹ Por. „Notitiae”, 206 (1983), s. 548.

świadczenia o Chrystusie nawet w przypadku zagrożenia prześladowaniem. I więcej jeszcze. Św. Tomasz z Akwinu (zm. 1274) uczy, że bierzmowani po śmierci osiągną większą chwałę (STh III, q. 72, art. 3).

Kanony 886, 887 i 888 określają warunki, które szafarz winien mieć na uwadze, aby bierzmował zgodnie z prawem (*legitime*), a więc godziwie. Warunki te są inne wtedy, gdy szafarz bierzmuje na swoim terytorium, a inne podczas bierzmowania poza jego terytorium. Rozpatrzmy oddzielnie każdą z tych możliwości.

Kogo biskup diecezjalny bierzmuje „godziwie”? Odpowiadając na to pytanie, zauważmy najpierw, że w swojej diecezji biskup diecezjalny godziwie bierzmuje nawet w miejscach wyjętych spod jego jurysdykcji, np. w klasztorach, o czym mówi kan. 888. Postanowienie to jest zresztą słuszne, gdyż miejsca wyjęte nie mają własnego biskupa, który by tam bierzmował. Przepisy te istnieją od dawna, czasy jednak zmieniły się i dlatego z całą pewnością nie będą się teraz zdarzały spory między biskupem diecezjalnym a klasztorem o prawo do bierzmowania w klasztorze, jak to kiedyś bywało.

Biskup diecezjalny godziwie bierzmuje w swojej diecezji przede wszystkim „własnych podwładnych”, czyli osoby mieszkające na jego terenie stale lub tymczasowo. Małoletni, którzy przekroczyli siódmy rok życia mogą mieć tymczasowe zamieszkanie poza miejscem pobytu rodziców, o czym mówi kan. 105 § 1. Dla tych zaś, którzy w diecezji mieszkają stale lub tymczasowo, biskup jest duszpasterzem i dlatego też ma prawo udzielić im bierzmowania, jako jednego ze środków zbawienia i uświęcenia będącego etapem na drodze ku pełnej dojrzałości chrześcijańskiej.

W kan. 886 § 1 czytamy także, iż biskup diecezjalny legalnie bierzmuje w swojej diecezji również obcych wiernych, chyba że sprzeciwia się temu wyraźny zakaz ich własnego ordynariusza. Zakaz ten, jeśli jest opublikowany, stanowi przeszkodę co do godziwego bierzmowania.

Inną przeszkodę, ale już tylko co do wiernych odmiennego obrządku niż ten, do którego należy biskup, zawiera kan. 846 § 2, który zastrzega, aby sprawowanie i przyjmowanie sakramentów było dokonywane zgodnie z obrządkiem sprawującego i przyjmującego sakramenty. Sobór Watykański II w dekrecie o Katolickich Kościołach Wschodnich *Orientalium Ecclesiarum* (nr 14) upoważnił prezbiterów obrządku łacińskiego, a więc i biskupów tego obrządku, do udzielania bierzmowania wiernym obrządków wschodnich³⁰, ale równocześnie zalecił przestrzeganie prawa powszechnego i partykularnego, w tym kan. 735 § 2 KPK z 1917 r., któremu obecnie odpowiada kan. 846 § 2 KPK z 1983 r. Ograniczenie uprawnienia do bierzmowania wiernych, należących do obrządku szafarza tego sakramentu, jest więc nadal aktualne.

³⁰ Zob. więcej: *Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania wiernych od-
rębnego obrządku*, „Prawo Kanoniczne”, 26 (1983), nr 3–4, s. 75–99.

Jeśli zaś chodzi o prezbitera upoważnionego do bierzmowania, to w myśl kan. 887 może on udzielać tego sakramentu na określonym terytorium również wiernym przybyłym spoza owego terytorium, jeśli tylko nie stoi temu na przeszkodzie zakaz ich ordynariusza.

Przejdźmy teraz do bierzmowania przez szafarza „poza jego terytorium”. Kan. 886 § 2 postanawia, że biskup diecezjalny może udzielać tego sakramentu poza własną diecezją swoim wiernym, obcym zaś za przynajmniej domniemaną zgodą miejscowego ordynariusza. Jeśli bierzmuje własnych wiernych, biskup diecezjalny nie potrzebuje niczyjego zezwolenia, ale też nie może używać stroju pontyfikalnego. Do tego bowiem przypadku należy zastosować kan. 390, zezwalający biskupowi diecezjalnemu na korzystanie z pontyfikałów w całej jego diecezji, poza nią zaś zabraniający mu używania stroju pontyfikalnego, chyba że zgadza się na to w sposób przynajmniej domniemany miejscowy ordynariusz. Jeśli zaś biskup ma zamiar bierzmować poza własną diecezją obcych podwładnych, zawsze potrzebuje zgody ordynariusza danego miejsca. Zgodę taką musi uzyskać nawet wówczas, jeśli nie planuje użycia stroju pontyfikalnego.

Biskup może domniemywać, że miejscowy ordynariusz zgadza się na bierzmowanie w jego diecezji także miejscowych wiernych. Tak będzie w większości przypadków. Nie można natomiast domniemywać istnienia takiej zgody wówczas, gdy wiadomo, że ordynariusz miejscowy wydał swoim wiernym zakaz przyjęcia sakramentu bierzmowania od kogo innego poza nim samym. W takich okolicznościach trzeba by się zwracać o specjalne zezwolenie na bierzmowanie.

Natomiast prezbiter, który uzyskał szczególne uprawnienie do udzielania bierzmowania na określonym terytorium, nie może bierzmować poza tym terytorium i to pod sankcją nieważności sakramentu (kan. 887), chyba że bierzmowałby zagrożonego niebezpieczeństwem śmierci. Jednak w takim przypadku udziela on bierzmowania na mocy uprawnienia przyznanego mu w kan. 883 nr 3.

Prezbiter winien też pamiętać o kan. 144 § 2, mówiącym o uzupełnianiu uprawnienia do bierzmowania w przypadku błędu powszechnego, faktycznego lub prawnego i wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej oraz prawnej lub faktycznej.

Do niedawna w zwyczajnych warunkach biskup udzielał sakramentu bierzmowania w stroju pontyfikalnym, a więc z użyciem mitry i pastorału. W nadzwyczajnych okolicznościach biskup używał rakiety i stuły, albo nawet samej stuły. Tę praktykę zatwierdziła w dniu 12 lutego 1881 r., Kongregacja św. Oficjum³¹. Przepisy liturgiczne obecnie obowiązujące w tej dziedzinie zawiera *Pontyfikał Rzymski* Pawła VI. Zaleca on udzielanie sakramentu bierzmowa-

³¹ Por. P. Gasparri, *CIC Fontes*, vol. IV, n. 915, p. 194.

nia podczas Mszy świętej, aby jaśniej ukazać związek tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim, które osiąga szczyt w przyjęciu Ciała i Krwi Chrystusa³². Rubryki tych *Obrzędów* określają bliżej, że należy bierzmować po przeczytaniu Ewangelii³³. O stroju biskupa nie czynią wzmianki, bo też nie było to konieczne. Wiadomo bowiem, że podczas Mszy świętej biskup bierzmuje w szatach, w których sprawuje Mszę świętą. Pozostaje jednak sprawa stroju, w jakim biskup dokonuje udzielenia sakramentu bierzmowania poza Mszą świętą³⁴. Ponieważ w takim przypadku biskup spełnia prawdziwą czynność liturgiczną, jego strój winien być liturgiczny.

Uprawnienie biskupa i prezbitera do udzielania sakramentu bierzmowania nie zawiera w sobie prawa do zbierania przy takiej okazji ofiar. Co prawda, kan. 886 i 887 nie zawierają wzmianki o zakazie pobierania opłat przy takiej okazji, istnieje jednak ogólny zakaz zawarty w kan. 848 domagania się czegokolwiek za udzielenie sakramentu. Wielokrotnie też przypominano o zakazie zbiórek pieniędzy przy bierzmowaniu, o czym wiemy z historii prawa kanonicznego.

Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 r. w kan. 694 stwierdza, że zgodnie z tradycją Kościołów wschodnich, chryzmacji udziela prezbiter przy udzieleniu chrztu albo oddzielnie (czyli nie przy udzieleniu chrztu). Według kan. 696 § 1 wszyscy prezbiterzy wschodni „ważnie udzielają chryzmacji” zarówno łącznie z udzieleniem chrztu, jak i oddzielnie, wszystkim chrześcijanom każdego Kościoła *sui iuris*, także łacińskiego. „Godziwie udzielają chryzmacji” jedynie należącym do własnego Kościoła *sui iuris*. Należącym do innych Kościołów *sui iuris*, godziwie udziela chryzmacji, jeśli czyni to w odniesieniu do własnych podwładnych, do tych, którym udziela chrztu z innego tytułu albo tym, którzy są zagrożeni śmiercią, zawsze z zachowaniem umów zawartych w tej sprawie między Kościołami *sui iuris* (kan. 696 § 3). Prezbiter w takim zakresie może udzielić chryzmacji obcym chrześcijanom, w jakim może to czynić w swoim Kościele *sui iuris*.

4. Obowiązek udzielania sakramentu bierzmowania (kan. 885 §§ 1–2)

W „*Communicationes*”, 3 (1971), nr 2, p. 204 wspomina się o obowiązku udzielenia bierzmowania tym, którzy „słusznie i rozumnie proszą” (ten zwrot jest wzięty z kan. 785 § 1 KPK z 1917 r.) o ten sakrament.

Kan. 785 KPK z 1917 r. w Schemacie Prawa na temat sakramentów z 1975 r. odpowiada kan. 47 §§ 1–2. Według § 1 „biskup diecezjalny ma obo-

³² Por. *Pontificale Romanum, Ordo Confirmationis*, n. 13, p. 20.

³³ Por. tamże, n. 21, p. 23.

³⁴ Por. tamże, cap. II, *Ordo ad confirmationem sine Missa conferendam*.

wiązek starania się, aby sakrament bierzmowania był udzielany jego podwładnym słusznie i rozumnie proszącym o ten sakrament. § 2. Prezbiter, który posiada uprawnienie bierzmowania winien korzystać z tego uprawnienia w stosunku do tych, dla których uprawnienie zostało przyznane”. W dyskusji nad kan. 47 (stał się kan. 49 i jest to ostatni kanon o szafarzu bierzmowania) ustalono, że kanon ten znajdzie się po kan. 45. Poza tym jeden konsultor wspomniał, iż w tym miejscu należy zamieścić kanon o uzupełnieniu uprawnienia do bierzmowania w przypadku wątpliwości, ponieważ takie wątpliwości mogą się zrodzić co do delegowania uprawnienia do bierzmowania. Inny konsultor był temu przeciwny, ponieważ w tym przypadku nie chodzi o delegację, ale o administrowanie sakramentu. Także inni członkowie zespołu studyjnego byli przeciwni ustalaniu nowego kanonu na temat uzupełnienia uprawnienia do bierzmowania. Uznawali, że trudno jest porównywać delegację i władzę do sprawowania sakramentów i że wystarczy ogólna reguła, iż następuje uzupełnienie uprawnienia do bierzmowania ze strony Kościoła w przypadku błędu powszechnego [„Communicationes”, 10 (1978), nr 1, p. 81].

W Schemacie Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1980 r. kan. 840 w § 1 stanowi, iż „biskup diecezjalny zobowiązany jest do troski, by jego podwładnym słusznie i rozumnie proszącym o sakrament bierzmowania był ten sakrament udzielony”. W § 2 stwierdza się, iż „prezbiter, który ma uprawnienie do bierzmowania, winien zeń korzystać w stosunku do tych, ze względu na których został przyznany”. W dyskusji nad tym kanonem konsultor zaproponował, żeby w § 1 mówić o biskupie diecezjalnym i prezbiterach posiadających uprawnienie bierzmowania, że mają się oni troszczyć, i by § 2 skreślić. Jego opinii nie przyjęto [„Communicationes”, 15 (1983), p. 187]. Dlatego obydwie paragrafy pozostały takie, jakie były wcześniej i nie różnią się od kan. 47 §§ 1–2 Schematu Prawa na temat Sakramentów z 1975 r.

Kan. 840 §§ 1–2 Schematu KPK z 1980 r. przyjęty został do Schematu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1982 r. jako kan. 885 §§ 1–2, także bez żadnej zmiany.

Kan. 885 §§ 1–2 Schematu KPK z 1982 r. znajduje się w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. jako również kan. 885 §§ 1–2. Nie ma różnicy między tymi tekstami. Dlatego teraz możemy się zająć treścią kan. 885 §§ 1–2, bo jest on aktualnie obowiązujący.

Kan. 885 §§ 1–2 zobowiązuje do udzielania sakramentu bierzmowania

1. biskupa diecezjalnego;
2. prezbitera wyposażonego w uprawnienie do bierzmowania.

Ad. 1. Biskup jest zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania, ale uprawnienie do udzielania tego sakramentu określonym wiernym w określonym miejscu ma jedynie „biskup diecezjalny”. Dlatego też kan. 885 zobowiązuje do udzielania bierzmowania tylko tego biskupa, który jest uprawniony do bierzmowania, czyli diecezjalnego.

Biskup diecezjalny ma uprawnienie – ale nie obowiązek – „bierzmowania osobiście”, gdyż kan. 885 zobowiązuje go do troski o to, by jego podwładni przyjęli sakrament bierzmowania. Ponieważ biskup diecezjalny, ze względu na liczne obowiązki, nie jest w stanie wszystkich wykonać osobiście, dlatego też prawodawca jemu samemu zostawia decyzję, które z nich będzie spełniał osobiście, a które przy pomocy innych biskupów lub nawet prezbiterów.

Biskup diecezjalny ma obowiązek troszczyć się o „bierzmowanie własnych podwładnych”. O innych nie ma obowiązku myśleć i jeśli komuś udziela sakramentu bierzmowania, czyni to z miłości chrześcijańskiej. Troska o swoich poddanych, to poważny obowiązek biskupa diecezjalnego. Niewykonanie tego obowiązku „stanowi grzech ciężki”. Taka opinia utrzymuje się od dawna. Ostatnio stało się to bardziej jasne, ponieważ kan. 890 zawiera normę o obowiązku wiernych co do przyjęcia sakramentu bierzmowania.

Biskup diecezjalny winien udzielić bierzmowania „proszącym” go o to „na leżycie i rozumnie”. Muszą być oni ochrzczeni, jeszcze nie bierzmowani, po osiągnięciu odpowiedniego wieku według kan. 491 i Konferencji Episkopatu Polski, która rozporządzeniem z dnia 16 stycznia 1976 r. zaleciła, by bierzmowania udzielano młodzieży w wieku 14–15 lat. Przyjmujący sakrament bierzmowania winni być odpowiednio przygotowani.

KPK z 1917 r. w kan. 785 § 1 zalecał bierzmować zwłaszcza podczas wizytacji, którą należało przeprowadzić w każdej parafii przynajmniej co pięć lat. Obowiązek ten został zachowany w kan. 396 § 1. Znaczy to, że biskup diecezjalny bierzmuje w każdej parafii nie rzadziej niż raz na pięć lat. Bierzmowania udziela wszystkim oczekującym na przyjęcie tego sakramentu. Jeśli nie zdołał uczynić tego w czasie wizytacji, to bierzmował jeszcze między jedną a drugą wizytacją.

Kan. 885 § 1 nie określa, jak często biskup diecezjalny ma spełniać ten obowiązek. Dlatego sam musi ustalić, kiedy będzie bierzmował w konkretnej parafii. Z całą pewnością nie może to być rzadziej niż dotychczas, to jest co pięć lat, ponieważ za naszych dni łatwiejsze jest przechodzenie od jednej parafii do drugiej. Dlatego w wielu parafiach bierzmowania udziela się w każdym roku albo co dwa lata.

Ad. 2. Jak w § 1 kan. 885 prawodawca zobowiązuje biskupa diecezjalnego, tak w § 2 tegoż kanonu „zobowiązuje prezbitera”, by korzystał z przyznanego mu uprawnienia do udzielania sakramentu bierzmowania.

Wiemy już, że prezbiterzy mogą bierzmować albo na mocy prawa powszechnego, to jest kan. 983 nr 1–3, albo na mocy przyznanego im szczególnego uprawnienia. Kan. 885 § 2 nie wnika w to, w jaki sposób prezbiter uzyskał uprawnienie: stwierdza tylko, że jeśli je ma, to powinien z niego korzystać. I słusznie, ponieważ w Kościele posiada się uprawnienia nie dla samego ich posiadania, ale w celu posługiwania się nimi dla zbawienia wiernych, co jest celem działalności Kościoła. Korzystając z posiadanego uprawnienia do bierzmowania, pre-

zbiter winien uważać, by bierzmować tylko tych wiernych, na korzyść których udzielone mu zostało uprawnienie. Kan. 985 wyraźnie się tego domaga.

Czytając kan. 985 §§ 1–2 zauważamy, że – inaczej niż w kan. 785 § 3 KPK z 1917 r. – nie wspomina się teraz o zrównanych z biskupem diecezjalnym, np. o ordynariuszach miejscowych posiadających uprawnienie do bierzmowania z kan. 883 nr 1. Nie ulega jednak wątpliwości, że ci, którzy otrzymali uprawnienie do bierzmowania, mają też obowiązek udzielania sakramentu bierzmowania, ponieważ *iura sunt propter officia*. Jeśli tak jest, to możemy zapytać, którym paragrafem kan. 885 ma się kierować pełniący urząd zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym? Wydaje się, że jeśli ma święcenia biskupie, to winien się kierować kan. 885 § 1, a jeśli święceń biskupich nie ma, ma mieć na uwadze paragraf 2, ale też pierwszy, przynajmniej co do tego, jak często należy dawać wiernym możliwość przyjęcia sakramentu bierzmowania, oczywiście każdemu wiernemu tylko raz.

I ostatni już problem. KPK w kan. 785, odwołując się do kan. 274 nr 4 polecał metropolitom informowanie Stolicy Apostolskiej, jeśli któryś z ich sufraganów zaniedbuje się w udzielaniu sakramentu bierzmowania swoim podwładnym. W nowym KPK nie bierze się pod uwagę takiej możliwości, aby jakiś biskup diecezjalny czy uprawniony do bierzmowania prezbiter nie bierzmowali ich wiernych. Wydaje się, że słusznie, ponieważ biskup diecezjalny, a nawet uprawniony do bierzmowania prezbiter, mają możliwości wyłączenia się innymi biskupami lub prezbiterami w udzielaniu bierzmowania. Musiałby szafarz nie mieć dobrej woli, żeby samemu nie bierzmować i innym nie zezwolić na to. Ale tego domniemywać nie można.

Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich z 1995 r. nie mówi wprost o obowiązku udzielenia chryzmacji ochrzczonej. Jednak w kan. 692 zobowiązuje ochrzczonej do przyjęcia chryzmacji. Jeśli jednak tak jest, to prezbiterzy mają obowiązek udzielić im tej chryzmacji. Inaczej bowiem mieliby obowiązek przyjęcia chryzmacji, tylko nie byłoby nikogo, kto chryzmacji by im udzielił.

Zakończenie

W tym miejscu zwrócę uwagę na brak spójności między kan. 883 nr 3, a kan. 1004 § 1 oraz kan. 885, a przepisem liturgicznym zawartym w *Rytuale Rzymskim*.

Kan. 883 nr 3, jak wiemy, pozwala proboszczowi i każdemu prezbiterowi na udzielenie sakramentu bierzmowania wiernemu zagrożonemu niebezpieczeństwem śmierci, przy czym to niebezpieczeństwo, zgodnie z przepisami liturgicznymi, winno wynikać z choroby, a nie z każdej przyczyny.

Tymczasem w kan. 1004 § 1 po zwrocie *in periculo*, celowo pominięto zwykle używany w tym kontekście wyraz *mortis*. Znaczy to, że prawodawca

gotów jest zezwolić na udzielenie sakramentu chorych nie tylko wtedy, gdy wierny znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci i to bez względu na przyczynę, która powoduje zagrożenie śmiercią, ale także w przypadku zaistnienia niebezpieczeństwa, które nie jest jeszcze niebezpieczeństwem śmierci.

Z powyższego wynika, że między pojęciem niebezpieczeństwa (śmierci) w kan. 883 nr 3 i w kan. 1004 § 1 jest jakby dwustopniowa różnica na niekorzyść sakramentu bierzmowania. W ten sposób jeszcze raz znajduje potwierdzenie prawda, że nauka o sakramencie bierzmowania, słabiej opracowana w ciągu wieków niż nauka o innych sakramentach, także obecnie taką pozostaje.

Rytuał Rzymski z obrzędami chrztu dzieci, wydanie wzorcowe drugie z 1973 r. nr 12, s. 10 zaleca biskupom, by nie zwalniali się z osobistego udzielania chrztu przede wszystkim w Wigilię Paschalną. Stosowanie się do tego przepisu w przypadku chrztu dzieci przedstawia pewną trudność ze względu na czas trwania liturgii Wigilii Paschalnej z jednej strony, a wytrzymałość dzieci z drugiej strony. Powołujemy się tu na regułę: *Dura lex sed lex*. Ponieważ dzieci płaczą także w Rzymie, Ojciec Święty udziela chrztu dorosłym.

Natomiast kan. 885, jak wiemy, nie wymaga, by biskup diecezjalny osobiście bierzmował swoich wiernych, mimo iż udzielanie tego sakramentu jest zarezerwowane dla biskupów jako zwyczajnych jego szafarzy. Zwyczajnym natomiast szafarzem chrztu jest nie tylko biskup, ale także prezbiter lub diakon.

Sommario

MINISTRO DELLA CONFERMAZIONE (CAN. 882–888)

Il Codice distingue il ministro ordinario, cioè il vescovo, da coloro che hanno facoltà di amministrare la confermazione. E ciò per il diritto stesso, o per speciale concessione.

1. Il vescovo

Il ministro ordinario è vescovo diocesano. A lui spetta normalmente conferire la confermazione. La deve amministrare personalmente o provvedere che sia amministrata da un altro vescovo (cfr. can. 884 § 1). Nella propria diocesi il vescovo amministra la confermazione anche ai non sudditi. In un'altra diocesi, a meno che non si tratti di suoi sudditi, solo con la licenza presunta del vescovo diocesano (can. 884 § 2).

2. I presbiteri. Hanno la facoltà di amministrare la confermazione:

a) per il diritto stesso, gli equiparati dal diritto al vescovo diocesano entro la propria circoscrizione (cfr. can. 381 § 2, can. 368).

b) il presbitero che, in forza del suo ufficio o per mandato del vescovo diocesano, battezza un adulto o ammette nella Chiesa cattolica un battezzato acattolico.

c) parroco, anzi ogni presbitero in caso di pericolo di morte (cfr. can. 883).

Per speciale concessione del vescovo diocesano o a uno presbitero in caso di necessità (can. 884 § 1).

d) Il presbitero può amministrare la confermazione solo nei limiti della facoltà ricevuta, cioè nei confronti dei sudditi per i quali è stata data (cfr. can. 885 § 2). Il presbitero che gode della facoltà di amministrare la confermazione, conferisce lecitamente questo sacramento anche agli estranei, entro il territorio per lui designato, a meno che non si ponga il divieto del loro ordinario proprio. Fuori del proprio territorio non conferisce validamente a nessuno, salvo che non si tratti di pericolo di morte (cfr. can. 887 e 883 n. 3).

Ks. prof. dr hab. Marian PASTUSZKO – ur. 1928 r. w Samsonowie. Doktorat na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Habilitacja na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Wykłada w Seminarium Duchownym w Kielcach, pracuje w Sądzie Biskupim Kieleckim jako oficjał. Opublikował: 1. *Prawo o Sakramentach świętych*, t. I, *Normy wstępne i sakrament Chrztu*, Warszawa 1983; 2. *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997; 3. *Sakrament Pokuty i Pojednania*, Kielce 1999; 4. *Odpusty*, Kielce 2001.